

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	Sędzia SO Alina Gąsior
Protokolant	staż. Izabela Małgorzaciak

po rozpoznaniu w dniu 24 lutego 2022 r. roku w P.

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. K., M. K.**

przeciwko **(...) S.A. w W.**

o ustalenie i zapłatę

- ustala, że umowa Nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowana kursem (...) zawarta w dniu 14 grudnia 2006 roku pomiędzy powodami P. K. i M. K. a (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna;
- zasądza od pozwanego (...) S. A. z siedzibą w W. na rzecz powodów P. K. i M. K. łącznie kwotę 139.587,75 (sto trzydzieści dziewięć tysięcy pięćset osiemdziesiąt siedem 75/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 25 listopada 2021 roku do dnia zapłaty;
- zasądza od pozwanego (...) S. A. z siedzibą w W. na rzecz powodów P. K. i M. K. kwotę 6.434,00 (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w tym kwotę 5.400,00 (pięć tysięcy czterysta 00/100) tytułem kosztów zastępstwa procesowego z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sygn. akt I C 1603/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 października 2021 r. powodowie P. K. i M. K., reprezentowani przez pełnomocnika, wnieśli przeciwko pozwanemu bankowi (...) S.A. z siedzibą w W. o:

- zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 139.587,75 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po doręczeniu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych kwot w przypadku uznania, iż umowa nr (...) kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) z dnia 14 grudnia 2006 r. jest nieważna;
- ustalenie, iż umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) z dnia 14 grudnia 2006 r. jest nieważna,

ewentualnie w przypadku uznania przez Sąd, iż umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) z dnia 14 grudnia 2006 r. jest ważna:

3. zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów łącznie kwoty 45.448,75 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po doręczeniu pozwu pozwanemu do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnie pobranych kwot w przypadku stwierdzenia, iż w umowie nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...) z dnia 14 grudnia 2006 r. znajdują się niedozwolone postanowienia umowne,
4. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych, powiększonych o kwotę 34 zł tytułem uiszczenia opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w dniu 14 grudnia 2006 roku, działając jako konsumenci zawarli z (...) Bank S.A. z siedzibą w W., którego następcą jest pozwany (...) S.A. z siedzibą w W., umowę kredytu nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...). Powodowie zakwestionowali umowę, wskazując, że waloryzacja kursem (...) w przedmiotowej umowie kredytowej jest sprzeczna z właściwością (naturą) stosunku, ponadto wprowadzenie klauzuli waloryzacyjnej miało na celu obejście wymogów prawa bankowego co do minimalnej treści umowy kredytu oraz doprowadziło do sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego. Powodowie wskazali, że umowa zawiera postanowienia, które w swej istocie są klauzulami niedozwolonymi (§ 1 ust. 3, 3A, § 11 ust. 2 zd. 2, ust. 4, § 13 ust. 5, § 16 ust. 3, § 10 ust. 1, 2 oraz § 3 ust. 3 umowy), a ponadto umowa została zawarta z naruszeniem przepisów prawa. Powodowie wskazali, że w sytuacji uznania za niewiązącą umowy kredytowej kredytobiorcy przysługuje zwrot wszelkich kwot zapłaconych bankowi w związku z wykonywaniem umowy kredytowej, a w przypadku uznania poszczególnych klauzul za niedozwolone powodom przysługuje roszczenie o zwrot kwot przez nich nadpłaconych. Powodowie w przypadku uznania umowy za nieważną żądają kwoty 139.587,75 nienależnie pobranych świadczeń za okres od zawarcia umowy do dnia 15 września 2021 roku, wpłaconych przez powodów, które łącznie na dzień 15 września 2021 roku wynoszą: 133.202,08 PLN tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych, 1.216 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu, 304 zł tytułem prowizji z tytułu ubezpieczenia kredytu, 3.049,32 zł tytułem składek za ubezpieczenie (...), 1.536,35 zł tytułem składek ubezpieczeniowych nieruchomości, 280 zł tytułem opłaty za wydanie zaświadczeń. Ewentualnie, gdyby Sąd uznał, iż klauzule indeksacyjne w przedmiotowej umowie są nieważne, a co za tym idzie doszłoby do zmiany wskutek tego podstawy naliczania odsetek i kapitału powodowie dochodzą kwoty 45.448,75 zł, na którą składa się kwota 3.049,31 zł tytułem pobranych przez bank składek (...) oraz kwota 42.399,43 zł (mająca stanowić różnicę pomiędzy wysokością faktycznie zapłaconych przez powodów rat, a wysokością rat, które zdaniem powodów były pozwanemu bankowi należne). Metodologia wyliczenia nadpłaty została obliczona przy założeniu, jakby powodowie zaciągnęli zwykły kredyt w PLN bez indeksacji do (...) przy zastosowaniu oprocentowania określonego w umowie kredytu indeksowanego

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. z siedzibą w W., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Pozwany zakwestionował roszczenie co do zasady i co do wysokości. Pozwany wskazał przede wszystkim, że umowa kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem waluty obcej jest dopuszczalna na płaszczyźnie prawa, a także nie zawiera ona niedozwolonych klauzul umownych. Pozwany zakwestionował wyliczenia nadpłaty powodów, wskazując, że zostały dokonane na podstawie wadliwych prawnie założeń, wbrew zasadom ekonomii oraz pozostających w sprzeczności z prawnym charakterem zobowiązania.

Strony podtrzymały swoje stanowiska w toku postępowania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany bank jest następcą prawnym (...) Bank SA z siedzibą w W..

/okoliczność bezsporna/

W dniu 7 listopada 2006 r. powodowie P. K. i M. K. złożyli wniosek o udzielenie kredytu w walucie (...) w kwocie 160.000 zł na okres 30 lat.

/dowód: wniosek kredytowy k.131-135/

Powodowie w dniu 14 grudnia 2006 roku zawarli z (...) Bank S.A. z siedzibą w W. umowę kredytu nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...).

Zgodnie z umową:

Cel Kredytu: zakup na rynku wtórnym spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w P. przy ulicy (...), remont w/w lokalu oraz pokrycie kosztów związanych z kredytem (§ 1 ust. 1). Kwota Kredytu: 152 000,00 zł (§ 1 ust. 2). Waluta waloryzacji Kredytu: (...) (§ 1 ust. 3). Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2006-11-21 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku SA wynosi 65 087,99 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia może być od podanej w niniejszym punkcie (§ 1 ust. 3A). Okres kredytowania: 360 miesięcy, tj. od dnia 2006-12-14 do dnia 2036-12-15 (§ 1 ust. 4). Wariant spłaty Kredytu: równe raty kapitałowo-odsetkowe (§ 1 ust. 5). Termin spłaty Kredytu: 15 każdego miesiąca (§ 1 ust. 6). Prowizja: 0,80% kwoty Kredytu tj. 1 216,00 zł (§ 1 ust. 7). Prowizja tytułem ubezpieczenia Kredytu w (...) S.A. i (...) S.A.: 0,20% kwoty kredytu tj. 304,00 zł (§ 1 ust. 7A). Oprocentowanie Kredytu w stosunku rocznym w dniu zawarcia 3,20%. Na okres ubezpieczenia Kredytu w (...) S.A. i (...) S.A. dokonany zgodnie z § 3 ust. 6 pkt. 1), oprocentowanie Kredytu ulega podwyższeniu o 1,50 p.p. i wynosi 4,70 %. Po zakończeniu okresu ubezpieczenia obniżenie oprocentowania Kredytu o 1,50 p.p. następuje od daty spłaty najbliższej raty (§ 1 ust. 8). Oprocentowanie dla należności przeterminowanych w stosunku rocznym w dniu zawarcia Umowy: 6,60% (§1 ust. 9)

Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która w dniu zawarcia Umowy ustalona jest w wysokości ustalonej w § 1 ust. 8. Zmiana wysokości oprocentowania Kredytu może nastąpić w wypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji (§ 10 ust. 1 i 2).

MultiBank udziela Kredytobiorcy, na Jego wniosek, Kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, zwanego dalej Kredytem, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty (...) wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota Kredytu wyrażona w walucie (...) jest określona na podstawie kursu kupna waluty (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia Kredytu. Kredyt jest udzielany na okres ustalony w § 1 ust. 4 (§ 7 ust. 1 i 2).

Kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w § 1 ust. 5, w terminach i kwotach zawartych w Harmonogramie spłat (zwanym dalej: „Harmonogramem spłat”) (§11 ust. 1). Harmonogram spłat jest sporządzany w (...) (§ 11 ust. 2 zd. 2). Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 4).

Wcześniejsza spłata całości Kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 13 ust. 5).

Z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności mBanku z tytułu Umowy kredytowej, MultiBank dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa (§ 16 ust. 3).

Kredytobiorca oświadcza, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi Kredytu (§ 30 ust. 1). Kredytobiorca oświadcza, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w MultiBanku oraz zasadami modyfikacji oprocentowania Kredytu i w pełni je akceptuje (§ 30 ust. 2).

Prawnym zabezpieczeniem kredytu była hipoteka kaucyjna wpisana na pierwszym miejscu do kwoty 228 000,00 zł ustanowiona na nieruchomości określonej w § 2 (§ 3 ust. 1) oraz ubezpieczenie niskiego wkładu własnego Kredytu w (...) S.A. i tym samym opłacenie składki ubezpieczeniowej za 36-miesięczny okres ubezpieczenia w wysokości 3,50% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym Kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie przez Kredytobiorcę, tj. 1260,00 zł. Jeśli z upływem pełnych 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia Kredytobiorca zobowiązuje się do kontynuacji ubezpieczenia i tym samym opłacenia składki ubezpieczeniowej w wysokości 3,50% od kwoty niespłaconego brakującego wkładu własnego, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata Kredytu. Kredytobiorca upoważnia (...) do pobrania środków na opłacenie składki z tytułu kontynuacji ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 6 bez odrębnej dyspozycji (§3 ust. 3).

/dowód: umowa k.37-41/

W dniu 11 września 2008 r. strony zawarły Aneks do umowy zmieniający § 10 umowy. Zgodnie z nowym brzmieniem umowy m.in.: Wysokość zmiennej stopy procentowej, o której mowa w ust. 1, na dzień zawarcia Aneksu ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dla (...) z dnia 29.05.2008r. wynosząca 2,78%, powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę (...) w wysokości 0,97%.

/dowód: aneks k.42/

Powodowie przed podpisaniem umowy odbyli kilka spotkań w banku. Chcieli zaciągnąć kredyt w złotychkach, ale pracownik banku zaproponował im kredyt indeksowany do franka szwajcarskiego. Walutę tę przedstawił jako bezpieczną i stabilną. Pracownik nie informował o ryzyku kursowym, nie przedstawił symulacji kształtowania się franka się w przeszłości. Powodowie wypełnili wniosek kredytowy z pomocą pracownika banku. Na ich pytania o waloryzację pracownik banku odpowiedział, że są to standardowe zwroty i nie ma muszą się nimi przejmować.

Powodowie zapoznali się z umową w dniu jej podpisania. W chwili zawarcia umowy powodowie nie wiedzieli, że wypłata i spłata kredytu będzie według dwóch różnych kursów. Bank nie zaproponował, by zabrali umowę do domu, w placówce w tym czasie była kolejka innych osób. Powodowie nie podpisali dokumentów dotyczących ubezpieczenia związanego z zaciąganym kredytem.

Powodowie w chwili zawarcia umowy nie prowadzili działalności gospodarczej. Był to ich pierwszy kredyt.

Kredyt został wypłacony powodom w złotychkach, w jednej transzy. Harmonogram spłat powodowie otrzymali po podpisaniu umowy. Powodowie spłacają kredyt w złotychkach. Wpłacają środki na konto bankowe, a bank stamtąd pobiera raty. Bank sam wylicza kwotę, którą pobiera.

Powodowie zamieszkali w mieszkaniu, na które wzięli kredyt.

/dowód: zeznania powoda protokół k.196v-197, zeznania powódki protokół k.197/

Powodowie w okresie od zawarcia umowy do dnia 30 września 2021 roku zapłacili pozwanemu łącznie kwotę 139.587,75 zł, na które składa się: 133.202,08 zł tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych, 1.216 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu, 304 zł tytułem prowizji z tytułu ubezpieczenia kredytu, 3.049,32 zł tytułem składek za

ubezpieczenie (...), 1.536,35 zł tytułem składek ubezpieczeniowych nieruchomości, 280 zł tytułem opłaty za wydanie zaświadczeń.

/dowód: zaświadczenie pozwanego z tabelą wpłat z 1.10.21 k.43-46, zaświadczenie pozwanego o kosztach z 1.10.21 k.47/

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o wskazane dowody.

Zapisy umowy kredytu łączącej strony były niesporne w sprawie. Legitymacja bierna pozwanego również nie budziła w ocenie Sądu wątpliwości. Sąd za wiarygodne uznał zeznania powodów, bowiem korespondowały ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, były logiczne i konsekwentne, nie zawierały sprzeczności podważających ich wiarygodność. Co do braku możliwości negocjacji szczegółowych warunków umowy, w tym zwłaszcza co do postanowień określających zasady indeksacji oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank ich zeznania były także zgodne doświadczeniem życiowym, a nie zostały przedstawione dowody wykazujące odmienny stan faktyczny w tym zakresie.

Sąd dostrzegł natomiast pewną rozbieżność między zeznaniami powodów dotyczącymi zakresu informacji o ryzyku kursowym czy mechanizmów indeksacji przekazanych przed zawarciem umowy a oświadczeniami zawartymi w umowie, jednakże dostrzec należy, że sama treść oświadczeń nie dowodzi, że powodowie w sposób rzetelny zostali poinformowani o zasadach funkcjonowania kredytu w obcej walucie, w tym o ryzyku kursowym. W konsekwencji uznać należało, że w sprawie wystąpił faktyczny brak rzetelnej informacji o zasadach funkcjonowania takiego kredytu, sposobie ustalania jego wysokości i poszczególnych rat oraz o ryzyku kursowym.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 kpc pominął wniosek powodów o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów oraz wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości, finansów, ekonomii i rachunkowości, uznając, że wnioski te nie mają znaczenia dla rozpoznania istoty sprawy. Wobec zasadności powództwa głównego postępowanie dowodowe obejmowało ustalenie kwoty nienależnie pobranego świadczenia przez bank od powodów, nie zaś ustalenie korzyści po ich stronie czy też wzajemnego rozliczenia stron. Ustalając wysokość zobowiązania, Sąd przyjął wyliczenia powodów na podstawie dokumentów wystawionych przez pozwanego (k.43-46), których wiarygodności pozwany nie kwestionował. Pozwany w zakresie wyliczeń nie przedstawił też żadnej merytorycznej argumentacji podważającej ich rzetelność, a tym samym uzasadniającej dokonanie innych niż powodowie wyliczeń.

Sąd nie czynił ustaleń z załączonych przez pozwanego dokumentów zawierających zeznania na piśmie świadka M. P.. Przede wszystkim wskazać należy, że świadek ten nie brał udziału w procedurze związanej z udzieleniem kredytu powodom, w konsekwencji został zgłoszony jedynie na fakty dotyczące ogólnej procedury zawierania takich umów, a zatem bez uwzględnienia tego, jak przebiegały spotkania z przedstawicielem banku, jaki był zakres pouczeń i informacji przekazanych powodom na temat produktu – kredytu hipotecznego, jakie dokumenty powodowie otrzymali w chwili zawarcia umowy, czy powodowie mieli możliwość negocjowania umowy.

Ponadto okoliczności związane z funkcjonowaniem kredytu hipotecznego oraz zasadami ustalania kursów walut stanowią okoliczności leżące poza stosunkiem łączącym strony, będąc jedynie wewnętrznymi procedurami banku, a zatem na ich podstawie powodowie nie mogli przewidzieć, jak będzie kształtowało się ich zobowiązanie względem banku.

Natomiast żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ocenie Sądu nie miały zgromadzone w aktach sprawy dokumenty w postaci stanowisk instytucji na temat aspektów funkcjonowania kredytów hipotecznych indeksowanych jako niezwiązane bezpośrednio z umową łączącą strony. (...) te stanowiły jedynie część argumentacji pozwanego.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości co do roszczenia głównego o zapłatę i ustalenie. Taki stan rzeczy czynił bezprzedmiotowym odwołanie się do roszczeń ewentualnych, albowiem z uwagi na ich charakter Sąd przystępuje do ich rozpoznania wyłącznie w przypadku, gdy nie uwzględni roszczenia głównego.

I. Powództwo o ustalenie

Określone przez powódów żądanie ustalenia nieważności umowy znajduje swą podstawę prawną w treści art. 189 kpc, zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Zdaniem Sądu, powodom przysługuje interes prawny w dochodzeniu ustalenia nieważności umowy. Rozstrzygnięcie pozwoli powodom uniknąć ewentualnych sporów w przyszłości w zakresie wysokości świadczenia pieniężnego należnego pozwanemu bankowi. Umowa z dnia 14 grudnia 2006 r. została zawarta na okres 360 miesięcy, tj. 30 lat i obecnie strony są nadal związane umową. Dopóki strony wiąże umowa, powodowie nie mogą domagać się rozliczenia umowy, bowiem żądania te zaktualizują się w przypadku ustalenia, że zaskarżone postanowienie umowne nie wiąże stron. Bez rozstrzygnięcia na przyszłość o zasadach rozliczenia kredytu, nie istnieje możliwość definitywnego zakończenia sporu. Rozstrzygnięcie roszczenia o ustalenie nieważności umowy zniesie stan niepewności strony powodowej w zakresie wysokości rat i sposobu ich rozliczania.

Sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyczerpuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Zakresem res iudicata objęta jest sentencja wyroku, zaś przesłankowe ustalenie nieważności umowy i zasądzenie na tej podstawie kwot nienależnie wypłaconego świadczenia, nie będzie zawierało ww. rozstrzygnięcia w sentencji. Może więc dojść do sytuacji, w której pozwany będzie zobligowany do zwrotu kwot rat, ale nadal będzie domagać się kolejnych rat kredytu na przyszłość, zaś powodowie będą zmuszeni bronić się kolejnym powództwem tym razem o ustalenie, bądź w sytuacji wypowiedzenia umowy – powództwem przeciwegzekucyjnym.

Ponadto kwestia ustalenia nieważności umowy będzie miała wpływ na roszczenie o wykreślenie hipoteki zabezpieczającej. Hipoteka wygasa na skutek wygaśnięcia wierzytelności (art. 94 ustawy o księgach wieczystych i hipotece), zatem dopiero ustalenie nieważności umowy kredytu spowoduje możliwość wykreślenia hipoteki z księgi wieczystej.

W konsekwencji należy przejść do oceny ważności zawartej przez powódów z pozwanym bankiem umowy kredytu.

1. ocena nieważności umowy

W zakresie roszczenia o stwierdzenie nieważności umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej podstawowe znaczenie ma art. 58 kc. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 kc). Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 kc). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 kc).

Oceniając ważność czynności prawnej nie można przypisywać dominującego znaczenia ani okolicznościom poprzedzającym zawarcie umowy, ani sposobowi jej wykonania. O ważności umowy orzeka się oceniając jej treść i cel z daty zawarcia umowy, a nie sposób jej faktycznego wykonania.

Uznanie umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej za nieważną w całości wymaga ustalenia, że umowa taka jest sprzeczna z ustawą, ma na celu obejście ustawy, ewentualnie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Tylko takie ustalenie umożliwi uznanie całej konstrukcji umowy kredytowej, w szczególności charakterystycznego dla tej konstrukcji elementu waloryzacji, za nieważną. Koniecznym będzie tu zatem rozważenie,

czy sama konstrukcja umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej jest sprzeczna przede wszystkim z przepisami prawa bankowego i ewentualnie z regulacją ustawową wprowadzającą zasadę swobody umów.

Z kolei w zakresie roszczenia opartego na abuzywności poszczególnych postanowień zawartych w łączącej strony umowie kredytowej istotnymi są przepisy art. 385¹ kc. Przy stwierdzeniu abuzywności niektórych postanowień umownych umowa nadal może wiązać strony w pozostałym zakresie albo – o ile po stwierdzeniu abuzywności tych postanowień nie da się wykonać – umowa może być również uznana za nieważną.

1.1. nieważności umowy kredytu z uwagi na konstrukcję tej umowy

W pierwszej kolejności Sąd dokonał oceny nieważności umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej z uwagi na konstrukcję tej umowy.

Zawarta przez strony umowa kredytu hipotecznego stanowi umowę kredytu złotych indeksowanego do waluty obcej. Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. W istocie przedmiotowy kredyt został zatem udzielony powodom w złotych polskich, a był jedynie indeksowany do kursu waluty obcej.

Zgodnie z art. 353 § 1 kc zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Stosownie zaś do art. 353¹ kc, strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Przepis ten stanowi o naczelnej zasadzie prawa zobowiązań - zasadzie swobody umów.

Zgodnie z treścią art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy kredytowej przez strony (tj. Dz.U. z 2002 r., Nr 72 poz. 665 z późn. zm.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust.1). Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust.2).

Warunkiem powstania ważnego zobowiązania, którego treścią jest obowiązek spełnienia świadczenia przez dłużnika na rzecz wierzyciela, jest dokładne określenie treści tego świadczenia albo przesłanek pozwalających na jego dokładne określenie. A zatem umowa o kredyt powinna w szczególności określać obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu, a co za tym idzie wysokość rat, w których kredyt ma być spłacony.

Świadczenie musi być oznaczone, gdyż oznaczenie świadczenia w połączeniu z oznaczeniem sposobu zachowania się dłużnika pozwala na ustalenie treści stosunku zobowiązaniowego. Jeśli świadczenie nie zostanie oznaczone, nie można mówić o istnieniu zobowiązania ze względu na brak istotnego elementu stosunku zobowiązaniowego (zob. wyrok z 1 kwietnia 2011 roku, III CSK 206/10). Jeżeli brakujące essentialia negotii uzupełnił w umowie sam bank, to składając swoje oświadczenie woli kredytobiorcy nie objęli nim tych istotnych postanowień umowy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2003 roku, III CZP 82/02).

W przedmiotowej umowie została określona wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w PLN. Nie zostały natomiast określone świadczenia powodów. Wysokość świadczenia kredytobiorcy została bowiem określona w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez bank, uzyskując równowartość kredytu wyrażoną w walucie obcej. Następnie w celu określenia każdej kolejnej raty przeliczano wskazywaną przez bank kwotę w (...) na złotówki po kursach ustalanych przez kredytodawcę w jego tabeli kursów. Kredytodawca mógł zatem dwukrotnie poprzez kształtowanie kursu wpływać w sposób dowolny na wysokość świadczenia kredytobiorcy. Pierwszy raz po wypłacie kredytu przeliczając kwotę udzielonego kredytu na (...) po kursie ustalonym przez siebie, zaś drugi przy ustalaniu wysokości poszczególnych rat. Umowa nie precyzowała, w jaki sposób bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powodów spłat w walucie PLN. Kursy te w świetle umowy mogły być ustalane przez pozwanego w sposób dowolny. Przedmiotowa umowa nie ograniczała w żaden sposób działania mechanizmu indeksacji w przypadku naliczania rat. Dopuszczała zatem sytuacje, że bank oddając do dyspozycji kredytobiorcy określoną kwotę, może otrzymać w zamian zwrot kwoty większej lub mniejszej, co staje się faktem przy kilkukrotnym wzroście lub spadku kursu waluty obcej, w porównaniu do kursu z dnia wypłacenia kredytu. W konsekwencji umowie o takiej treści nie udaje się sprostać ustawowemu wymogowi oddania do dyspozycji kredytobiorcy i zwrotu bankowi tej samej kwoty kredytu.

Brak określenia świadczenia powodów wynikał z pozostawienia bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Umowa stron jest dotknięta brakiem sprecyzowania treści świadczenia kredytobiorcy, a tym samym treści stosunku zobowiązaniowego.

Ponadto zwrócić należy uwagę, iż umowne klauzule waloryzacyjne (art. 358¹ § 2 kc) zabezpieczają przed ryzykiem znaczącej zmiany siły nabywczej pieniądza prowadzącej do pokrzywdzenia jednej ze stron stosunku obligacyjnego. Miernik wartości powinien być przy tym takiego rodzaju, aby w odniesieniu do stanu gospodarki pozwalał utrzymać wartość kwoty kredytu, która pozostaje do spłaty na realnym poziomie. Instytucja indeksacji walutowej w umowie kredytu bankowego służyć ma przede wszystkim utrzymywaniu wartości świadczeń w czasie, gdyż kredyt to zwykle umowa długoterminowa. Jednakże indeksowanie kredytu złotowego do waluty, która zmienia kurs w oderwaniu od realnego stanu polskiej gospodarki, spełnia funkcje, jakim ma służyć waloryzacja umowna. W latach poprzedzających zawarcie umowy oraz po jej podpisaniu, relacje franka szwajcarskiego do złotego odrywały się od realnych zmian w polskiej gospodarce. W czasie, kiedy waluta (...) zdrożała w relacji do złotówki dwukrotnie, żadnego porównywalnego wzrostu cen nie odnotowano na polskim rynku nieruchomości, wysokości cen innych produktów, płac, czy innego wskaźnika krajowej gospodarki. Indeksacja w wersji zastosowanej w przedmiotowej umowie nie spełniała zatem swojej podstawowej funkcji, a jej instrumentalne użycie nie zmierza do realizacji celu, któremu ta instytucja ma służyć.

Dostrzec należy także, iż co do zasady bank może czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. W oparciu o przedmiotową umowę bank zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, który uzyskiwał on poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie banku kurs waluty.

A zatem przedmiotowa umowa jest sprzeczna z art. 353¹ kc i art. 69 prawa bankowego z uwagi na dwie jej istotne wady prawne. Po pierwsze w umowie brak było określenia wysokości świadczenia, do spełniania którego zobowiązany był kredytobiorca, nie określono kwot rat, w których miał być spłacany kredyt, ani obiektywnego i weryfikowalnego sposobu ich ustalenia. Po drugie zastosowany w umowie sposób indeksacji powodował, że kredytobiorca mógł być i był zobowiązany do zwrotu bankowi kwoty innej niż kwota przekazanego mu wcześniej kredytu. W konsekwencji umowa ta jest nieważna na podstawie art. 58 kc.

Powyższego nie sanują późniejsze czynności faktyczne i prawne, a wszelkie czynności dokonywane po zawarciu umowy powinny podlegać rozliczeniu na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Wejście w życie ustawy antyspreadowej (tj. ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku – o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych

ustaw, Dz.U. Nr 165, poz. 984) nie spowodowało, że zamieszczone w umowie kredytowej klauzule waloryzacyjne, nieokreślające szczegółowo sposobu ustalania kursu waluty waloryzacji, przestały być abuzywne (por. uchwała Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 roku, sygn. akt V CSK 382/18, wyrok Sąd Apelacyjny w Białymstoku z 14 grudnia 2017 roku, sygn. akt I ACa 447/17). Przedmiotowa umowa była przez wiele lat wykonywana przez powodów, jednakże nie stanowiło to przeszkody do badania jej ważności i ostatecznie ustalenia, że była ona nieważna. Ograniczenia swobody umów obowiązują z mocy prawa i faktycznie nie wywołają skutku prawnego, jeśli żadna ze stron umowy jej nie zakwestionuje. W konsekwencji umowa sprzeczna z ustawą może zostać zawarta i być wykonywana dopóki żadna ze stron nie wystąpi do sądu o stwierdzenie nieważności tej umowy ze względu na naruszenie art. 353¹ kc.

Powodowie zarzucali także, że umowa jest nieważna z uwagi na to, iż zawiera klauzule abuzywne w zakresie klauzul waloryzacyjnych.

1.2. nieważności umowy kredytu z uwagi na klauzule niedozwolone

Sąd poddał ocenie klauzule umowne zawarte w § 1 ust. 3, 3A, § 11 ust. 2 zd. 2, ust. 4, § 13 ust. 5, § 16 ust. 3, § 10 ust. 1, 2 i 3 § 3 umowy pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ kc i wywodzonych z tego skutków.

W zakresie ochrony praw konsumenta przed naruszeniami słuszności kontraktowej istnieją przepisy szczególne (w tym art. 385¹ - 385³ kc) wprowadzające instrument wzmożonej względem zasad ogólnych kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę pod kątem poszanowania interesów konsumentów, a także szczególną sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. Przepisy dotyczące nieuczciwych postanowień umownych stanowią implementację do krajowego systemu prawnego Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L 1993 Nr 95, str. 29) należy zatem odwołać się do znacznego dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Kluczowa w tym zakresie jest wykładnia art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, który nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek zapewnienia, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

Zgodnie z art. 385¹ § 1-4 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanej konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). W większości analogiczne przesłanki uznania postanowień umownych za niedozwolone przewidują też przepisy art. 3 ust. 1 i 4 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13/EWG.

Najistotniejsze w ocenie klauzuli waloryzacyjnej jest wykazanie, czy rażąco narusza ona interesy konsumenta. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że jest to jedyna przesłanka, której sformułowanie różni się w prawie krajowym i prawie wspólnotowym. Zgodnie bowiem z przepisem art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG warunki umowy, uznaje się za nieuczciwe, jeśli powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Nie ma wątpliwości, że ścisła interpretacja przesłanki określonej w prawie polskim byłaby niezgodna z dyrektywą, dlatego konieczne jest uwzględnienie w rozszerzającej wykładni pojęcia „rażące naruszenie interesów konsumenta”, tak by objęło ono sytuację „znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

Dla oceny abuzywności miarodajny nie jest sposób wykonywania umowy (sposób faktycznego wykorzystywania ocenianego postanowienia). Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 kc), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (tak uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17).

W niniejszej sprawie powodowie podpisując przedmiotową umowę kredytu działali jako konsumenci. Zgodnie bowiem z treścią art. 22¹ kc za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Kwestionowane klauzule nie podlegały indywidualnym uzgodnieniom ze stroną powodową w jakimkolwiek zakresie. Pozwany bank, na którym spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia przedmiotowej umowy kredytowej dotyczące wypłaty oraz spłaty kredytu przy wykorzystaniu przeliczenia waluty obcej, także w zakresie w jakim odsyłały do sporządzonych przez niego Tabel kursów, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, obowiązki temu w żaden sposób nie sprostali. Kluczowe jest natomiast, że umowę zawarto z wykorzystaniem wzorca umownego wykreowanego przez bank, zaś kwestionowane klauzule stanowiły jej integralny i nie zmodyfikowany w żaden sposób element. Taki sposób zawierania umowy wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Zaznaczyć bowiem należy, iż wpływ konsumenta musi mieć bowiem charakter realny i rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Pozwany nie wykazał zresztą, aby powodom zaoferowano możliwość negocjowania postanowień umowy kreujących mechanizm indeksacji kredytu do (...). W ocenie Sądu indywidualnym uzgodnieniem umowy nie jest również to, że po zapoznaniu się z ofertą banku, zaproponowaniu przez przedstawiciela banku kredytu frankowego, konsumenci złożyli wniosek o udzielenie konkretnego rodzaju kredytu. Indywidualnym uzgadnianiem postanowień umowy nie jest też akceptacja propozycji banku zawarcia takiej umowy, przyjęcie oferty nie oznacza realnej możliwości, wpływu na kształt postanowień umowy przygotowanych na wzorcu przez bank. W zakresie zaś klauzuli dotyczącej ubezpieczenia niskiego wkładu we wniosku o udzielenie kredytu znajdowała się jedynie rubryka do zakreślenia ze wskazaniem, zabezpieczenia przejściowego, która nie była wypełniona. Sama rubryka (tym bardziej pusta) nie oznacza jednak, że negocjowane było powyższe postanowienie, a tym bardziej, negocjowana była ewentualna wysokość składek, jakie pobierał od powodów pozwany bank. W dokumentacji kredytowej złożonej przez pozwanego brak jakichkolwiek materiałów pozwalających przyjąć, że powodowie mogli mieć jakikolwiek wpływ na treść przedmiotowych klauzul. Ostatecznie brak indywidualnych uzgodnień wprost wynika z wiarygodnych zeznań powodów.

Postanowienia dotyczące indeksacji kredytu – zarówno dotyczące sposobu przeliczenia kwoty kredytu na franki przy wypłacie kredytu, jak też zadłużenia wyrażonego we frankach na złotówki podczas spłaty poszczególnych rat – określają świadczenia główne stron. Dotyczą bowiem one bezpośrednio sposobu określenia kwoty wykorzystanego i spłacanego kredytu, a zatem elementów należących zgodnie z treścią art. 69 ustawy prawo bankowe do essentialia negotii umowy kredytu.

1.2.1. klauzula waloryzacyjna przy wypłacie kredytu

Klauzule waloryzacyjne przy wypłacie kredytu zawarte są w § 1 ust. 3 umowy, zgodnie z którym walutą waloryzacji kredytu jest (...) oraz w § 1 ust. 3A umowy, zgodnie z którym kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2006-11-21 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 65.087,99 CHF; kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania banku; wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być różna od podanej w niniejszym punkcie.

Klauzule tej treści, a pochodzące od strony pozwanej w sprawie lub jej poprzedników prawnych, nie zostały wpisane do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone. Konieczne było

zatem zbadanie niedozwolonego charakteru klauzul w oparciu o przepisy art. 385¹ KC oraz dyrektywy Rady Wspólnot (...) 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają ocenie ich nieuczciwego charakteru wyłącznie w przypadku, gdy na podstawie badania indywidualnego możliwe jest uznanie, że zostały sformułowane przez przedsiębiorcę prostym i zrozumiałym językiem. Powyższe oznacza, że umowa winna przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych postanowieniach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (tak np. wyrok (...) z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, pkt 43 i 44).

W momencie wypłaty kwoty zadłużenia kredyt przeliczany jest po aktualnym kursie na daną walutę obcą. Nie wiadomo, jakie będzie ostateczne zadłużenie, ponieważ kwota kredytu jest uzależniona od kursu waluty. Zadłużenie jest zależne od kursu w dniu wypłaty kredytu lub poszczególnych transz kredytowych.

Kwestionowana klauzula nie zawiera określenia konkretnego mechanizmu waloryzacji kwoty wypłaconej w PLN do waluty waloryzacji (...). Mechanizm obejmował przeliczenie kwoty wypłaconej w PLN na walutę waloryzacji (...) według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A., jednakże z umowy nie wynikało, aby kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczania całej kwoty kredytu na (...) musiał przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowa, w tym regulamin (k.162-170), nie przewidywała żadnych kryteriów, wedle których miałby być ustalony kurs z tabeli. Żadne ograniczenia swobody kształtowania kursu nie wynikały z umowy, zatem stosowanie jakichkolwiek praktyki w określaniu kursu waluty było swobodną decyzją pozwanego jako kredytodawcy i w każdej chwili mogło być dowolnie zmienione.

W ocenie Sądu zakwestionowana w sprawie niniejszej klauzula umowna nie może zostać uznana za jednoznacznie sformułowane w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 kc, skoro na jej podstawie powodowie nie byli w stanie oszacować kwot, jakie w przyszłości będą zobowiązani świadczyć na rzecz banku (tak również w wyroku SN z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18) i nie mogli zorientować się, w jakiej dokładnie sytuacji prawnej znajdą się na skutek zawarcia umowy i jakie potencjalne konsekwencje dla ich zobowiązań finansowych powstaną na gruncie przedmiotowych postanowień umownych.

1.2.2. klauzula waloryzacyjna przy spłacie kredytu

Klauzula waloryzacyjna w zakresie spłaty kredytu zawarta jest w § 11 ust. 4 umowy, zgodnie z którym: raty kapitałowo - odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

Sąd był zobligowany do uwzględnienia treści prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone. Stosownie do treści art. 9 ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw z dnia 5 sierpnia 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 1634), w odniesieniu do postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ KPC, stosuje się przepisy KPC w brzmieniu dotychczasowym, nie dłużej jednak niż przez 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (tj. od dnia 18 kwietnia 2016 roku). Stosownie do treści art. 479⁴³ kpc (w brzmieniu obowiązującym do czasu wejścia w życie wyżej przywołanej ustawy nowelizacyjnej) prawomocny wyrok sądu ochrony konkurencji i konsumentów uwzględniający powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone ma skutek wobec osób trzecich – od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK.

Granica rozszerzonej prawomocności wyroku wydanego w ramach kontroli abstrakcyjnej wymaga objęcia skutkami wyroku wszystkich konsumentów związanych postanowieniami konkretnego wzorca. Oznacza to konieczność

uznania, że dane postanowienie umowne powielające postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone i wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 kpc, lub postanowienie identyczne z nim w treści, jest niedozwolone. Rozwiązanie to mieści się w ramach z art. 6 ust. 1 w zw. z art. 7 ust. 1 i 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG oraz odpowiada wymaganiam Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w pkt 35-38 wyroku z dnia 26 kwietnia 2012 r., C-472/10 (zob.: uchwała 7 Sędziów SN z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15).

Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 grudnia 2010 r. w sprawie XVII Amc 1531/09 uznaje się za niedozwolone i zakazuje wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia zawartego we wzorcu umowy o nazwie „umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem (...)” § 11 ust. 5 o treści: „Raty kapitałowo – odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży (...) z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50” (klauzula niedozwolona numer (...)).

Zapis § 11 ust. 4 umowy jest w swojej treści identyczny z klauzulą niedozwoloną numer (...) i pochodzi od tego samego przedsiębiorcy. Klauzula waloryzacyjna przy spłacie kredytu ma zatem charakter niedozwolony.

1.2.3. pozostałe klauzule indeksacyjne

Klauzule indeksacyjne zawarte są również § 11 ust. 2 zd. 2, § 13 ust. 5, § 16 ust. 3 umowy.

W orzecznictwie krajowym przyjmuje się, że klauzule waloryzacyjne zawierające odniesienie do tabel kursowych banku, których treść ten bank miał sam ustalać wedle przyjętych przez siebie metod, nie określają wysokości świadczenia pieniężnego obciążającego powodów w sposób jednoznaczny i precyzyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r. III CSK 159/17 oraz z dnia 9 maja 2019 r. I CSK 242/18).

Treść powołanych wyżej postanowień umowy, zawierająca wyłącznie odwołanie się do tabeli jednostronnie tworzonej przez bank nie wyjaśnia, w jaki sposób będzie kształtowana owa tabela, w szczególności na jakich danych ekonomicznych bank będzie się opierał, z jakiego źródła będą czerpane owe dane i na podstawie jakich przesłanek bank będzie dokonywał korekt uzyskanych danych (na jakich zasadach kształtowany będzie spread). Tego rodzaju informacje nie zostały zawarte również w innych punktach umowy czy regulaminie udzielania kredytów i. Z tej przyczyny – uwzględniając wymagania odnośnie do rozumienia pojęcia określenia głównego przedmiotu umowy w sposób jednoznaczny należy uznać, że analizowane postanowienia umowne, choć określają główne świadczenia stron, nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co otwiera drogę do kontroli ich abuzywności.

1.2.4. niedozwolony charakter klauzul indeksacyjnych

Dyrektywa 93/13 wymaga, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok (...) z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13). Wyżej analizowane postanowienia umowy określając sposób ustalania kursu waluty, przewidują wyłącznie, że będzie się to odbywało według tabeli stosowanej przez bank. Postanowienie umowy, w którym bankowi przyznano uprawnienie do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem (...) poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursu franka szwajcarskiego oraz wysokości tzw. spreadu (różnica między kursem sprzedaży i zakupu waluty obcej) przy pozbawieniu konsumenta jakiegokolwiek wpływu i bez wskazania w umowie sposobu ustalania kursów walut, rażąco narusza interesy konsumenta i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami (tak np. Sąd Apelacyjny w Warszawie z dnia 13 marca 2019, I ACa 681/18). Klauzule te kształtują stosunek prawny łączący powoda z klientami w sposób naruszający równowagę kontraktową – zapewniający niedozwoloną przewagę profesjonalście, wykorzystującemu swoją pozycję kredytodawcy jako podmiotu silniejszego. Innymi słowy, zapewniając pozwanemu możliwość dowolnego kształtowania kursu waluty, naruszają w sposób rażąco interesy konsumentów.

Działanie banku było również sprzeczne z dobrym obyczajami, gdyż polegało na zatajeniu przed konsumentem istotnych informacji, dostępnych dla banku, które pozwoliłyby konsumentowi na podjęcie świadomej i rozważnej decyzji, na nieprzedstawieniu rzetelnych symulacji wykazujących wpływ wzrostu kursu franka na wysokość zobowiązań powoda i realny koszt kredytu. Bank nie zaproponował przy tym żadnych mechanizmów, które ograniczałyby ryzyko walutowe, uwzględniając słuszne interesy obu stron umowy. Bank wykorzystał swoją przewagę informacyjną a także zaufanie, jakim konsumenci w Polsce obdarzali w tamtym czasie banki. Przetawione w niniejszej sprawie dowody, w świetle twierdzeń strony powodowej, nie dają podstaw do ustalenia, że bank wykonał obowiązek informacyjny w tym zakresie w sposób, dający stronie powodowej pełne rozeznanie co do istoty transakcji. Nie chodzi bowiem tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wypływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty. Ponadto przedstawienie konsumentowi jakichkolwiek informacji musi się odbywać w warunkach umożliwiających spokojne, niezakłócone zapoznanie się z nimi oraz swobodne ich przeanalizowanie. Z pewnością nie spełnia tego wymogu, tak jak w przypadku niniejszej umowy, oświadczenie o poinformowaniu i o świadomości ryzyka kursowego zawarte na wielostronicowej umowie kredytu.

W konsekwencji postanowienia w zakresie klauzul indeksacyjnych umowy kredytu należy uznać za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc, a konsekwencją tego jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności

1.2.5. klauzula zmiennego oprocentowania

Umowa w § 10 ust. 2 uzależnia zmianę wysokości oprocentowania od stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju lub krajów Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji. Postanowienie do dotyczy głównego świadczenia stron.

Odnośnie pojęcia stopy referencyjnej, w umowie nie sprecyzowano, czy przez stopę tę rozumie się wskaźnik LIBOR 3M, 1M, 6M, czy może jeszcze inny. Ponadto, sporne postanowienie nie precyzuje jednoznacznie skali, w jakiej zmiana stopy referencyjnej może wpływać na stopę procentową kredytu. Podobnie należy ocenić pojęcie „zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (...), którego waluta jest podstawą waloryzacji”. Pojęcie to nie jest ściśle, jednoznaczne i powszechnie przyjęte znaczenie w nauce ekonomii, tym bardziej w języku potocznym jest niekonkretne, ogólnikowe, a co za tym idzie niejasne. Konsument zawierający umowę nie ma pewności, jakimi kryteriami kierował będzie się bank przy dokonywaniu zmian oprocentowania, jakie wskaźniki ekonomiczne będzie brał pod uwagę, a w razie zmiany kilku różnych parametrów – które z nich będą traktowane jako mniej lub bardziej istotne.

Nie bez znaczenia jest również, że według przedmiotowej klauzuli pozwany bank wyłącznie „może” zmieniać oprocentowanie, co oznacza, że dokonanie zmian pozostawione jest wyłącznie uznaniu banku – zarówno co do samego dokonania zmiany lub jej niedokonania w razie zmiany warunków rynkowych na korzyść konsumenta, jak również co do skali i kierunku wprowadzanych jednostronnie zmian oprocentowania.

W ocenie Sądu kwestionowanym postanowieniem pozwany w praktyce zapewnił sobie całkowitą, niczym nieskrępowaną swobodę w kształtowaniu oprocentowania, przy praktycznie zupełnym braku możliwości skontrolowania, czy choćby przewidzenia decyzji banku. Konsument został pozbawiony możliwości kontroli podwyżki lub braku obniżenia oprocentowania w oparciu o jednoznaczne kryteria, sporny zapis umowy wykracza poza granice swobody umów, naruszając zasadę równości stron stosunku obligacyjnego.

W ocenie Sądu klauzula ta rażąco narusza interesy strony powodowej jako konsumenta i w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami kształtuje jego obowiązki. Oprocentowanie kredytu co prawda zmieniało się w czasie na korzyść powodów (k.48), jednakże przy ocenie abuzywności klauzul nie bierze się pod uwagę sposobu wykonania umowy. Nie miało również znaczenia to, że postanowienie to zostało zmienione przez strony aneksem, skoro oceny abuzywności dokonuje się na dzień zawarcia umowy.

1.2.6. klauzula niskiego wkładu ubezpieczenia

Klauzula umowna dotycząca ubezpieczenia tzw. niskiego wkładu własnego zawarta jest w § 3 ust. 3 umowy kredytu i dotyczy ubezpieczenia ryzyka banku w zakresie spłaty części kredytu hipotecznego odpowiadającej różnicy pomiędzy wymaganym przez bank „wkładem własnym”, a wkładem faktycznie wniesionym przez kredytobiorcę. Celem tego ubezpieczenia jest zabezpieczenie ryzyka niespłacenia przez kredytobiorcę kwoty stanowiącej różnicę pomiędzy wartością nieruchomości w chwili kredytowania, a wymaganym przez Bank w tej dacie wkładem własnym. Postanowienie to nie odnosi się do głównych świadczeń stron.

Korzystanie z ubezpieczenia niskiego wkładu stanowi formę zabezpieczenia spełnienia części świadczenia z umowy kredytu. Postanowienie to uznaje za abuzywne w sytuacji, gdy koszt zabezpieczenia ryzyka banku ponoszą w całości konsumenci, nie uzyskując w zamian żadnych korzyści.

W ocenie Sądu postanowienie to ukształtuje obowiązki strony powodowej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszając jej interesy. Powyższe wynika w szczególności z faktu, że to wyłącznie bank, a nie konsument, był stroną i uposażonym z umowy ubezpieczenia. Powodowie w dacie zawarcia umowy kredytu nie mieli wiedzy o choćby podstawowych elementach treści umowy ubezpieczenia oraz o warunkach tego ubezpieczenia, jak też o tym, komu będzie wypłacone świadczenie ubezpieczeniowe (żaden z tych elementów nie został przywołany w umowie kredytu). Co więcej, powodowie nie mieli wpływu na wybór ubezpieczyciela oraz nie umożliwiono im zastosowania innej formy zabezpieczenia tzw. niskiego wkładu własnego. Ponadto powodowie ponosili pełny koszt tej umowy. Co więcej, w razie zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego, bank uzyskałby zaspokojenie od ubezpieczyciela, natomiast strona powodowa byłaby zobowiązana na żądanie tegoż ubezpieczyciela zwrócić mu wypłacone bankowi kwoty, bowiem ziściłyby się przesłanki z tytułu tzw. roszczenia regresowego. Powyższe zatem przemawia za stwierdzeniem, że sytuacja prawna konsumentów jest znacznie gorsza od sytuacji, w której to konsument byłby ubezpieczającym i ubezpieczonym, a zarazem nie musiałby się liczyć z obowiązkiem zwrotu świadczenia ubezpieczycielowi w zakresie wypłaconego odszkodowania. Korzyść z zawartej umowy ubezpieczenia niskiego wkładu własnego była zatem rażąco jednostronna.

Ponadto należy tu odwołać się ponownie do treści rejestru postanowień wzorców umów uznanych już prawomocnie za niedozwolone. Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie-Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 sierpnia 2012 r. sygn. akt XVII AmC 2600/11 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 listopada 2013 r., sygn. akt VI ACa 1521/12 w rejestrze tym wpisano, jako niedozwolone, następujące postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwaną w niniejszej sprawie bank (...) z upływem pełnych 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata Kredytu. Kredytobiorca upoważnia mBank do pobrania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 3,50 % różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym Kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie, tj. (...) oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 6 bez odrębnej dyspozycji” (klauzula niedozwolona nr (...)). Analiza treści uzasadnienia tych wyroków prowadzi do wniosku, zgodnie z którym wyżej przywołane niedozwolone postanowienie umowne ma treść niemal identyczną z § 3 ust. 3 umowy stron niniejszego postępowania. W kwestii dotyczącej niedozwolonego charakteru tego postanowienia Sąd podziela w całości argumentację zawartą w uzasadnieniu wyżej przywołanego wyroku SA w Warszawie, który wskazał, że wyżej przywołane postanowienie umowne nie zawiera dostatecznych informacji pozwalających uzyskać konsumentowi wiedzę, co do tego jak faktycznie kształtują się koszty ubezpieczenia, które w ostatecznym wyniku będzie musiał ponieść kredytobiorca oraz jak długo będzie on obowiązany refundować je pozwanemu, jeżeli w ciągu pierwszych 36 miesięcy nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem.

W ocenie Sądu klauzula ta rażąco narusza interesy strony powodowej jako konsumenta i w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami kształtuje jego obowiązki.

1.3. Skutki stwierdzenia niedozwolonego charakteru warunków umowy

Z przepisów art. 385¹ § 2 kc jak i z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG wynika, że skutkiem zasadniczym uznania postanowienia za niedozwolone jest brak związania konsumenta tym postanowieniem, co oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, obowiązkiem sądu jest uwzględnienie tego skutku z urzędu, zaś orzeczenie sądu stwierdzające abuzywność ma charakter wyłącznie deklaratoryjny. Dokonując rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie Sąd miał na uwadze stanowisko zaprezentowane w wyroku (...) z dnia 3.10.2019 r. wydanym w sprawie C-260/18 dotyczącej tego podobnego rodzaju umowy kredytu, co umowa stanowiąca przedmiot niniejszej sprawy.

Zdaniem Sądu dalsze wykonywanie przedmiotowej umowy po wyeliminowaniu z niej w/w niedozwolonych postanowień umownych spowodowałoby taką modyfikację umowy łączącej strony, że prowadziłoby to do zmiany charakteru prawnego umowy, w tym oznaczałoby wykładnię sprzeczną z art. 65 kc. Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR (bądź stopy referencyjnej odwołującej się do rynku międzynarodowego, jak w przedmiotowej umowie; stopa ta została później zastąpiona stawką LIBOR), jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy uznać ją za umowę o odmiennej istocie i charakterze, mimo iż nadal jest to tylko wariant umowy kredytu. Oznacza to, że po wyeliminowaniu tego rodzaju postanowień umownych utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co prowadzi do całkowitej nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 i 3 kc w zw. z art. 353¹ kc. Strony nie zawarłyby umowy kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 lipca 2020 r., VI ACa 32/19).

W miejsce postanowień uznanych za abuzywne nie wchodzi przepisy dyspozytywne, albowiem nie istnieją przepisy dyspozytywne wprost regulujące tę kwestię, a Sąd rozpoznający niniejszą sprawę uznając postanowienia umowne za niedozwolone nie posiada uprawnienia do ustalenia odmiennej treści praw i obowiązków stron umowy w tym zakresie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.21 r., I (...) 74/21). Sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego postanowienia umownego, aby nie wywierał on wiążących skutków wobec konsumenta, natomiast nie są uprawnione do nadawania mu nowej treści (por. wyroki (...) z dnia 15 marca 2012 r., C-453/10, z dnia 21 grudnia 2016 r., C- 154/15).

W konsekwencji Sąd uznał, że umowa kredytowa będąca przedmiotem sporu jest nieważna w całości, o czym orzekł jak w pkt I wyroku

II. Roszczenie o zapłatę

W związku z uznaniem, że przedmiotowa umowa była nieważna od samego początku stronie powodowej należy się zwrot wszystkich świadczeń spełnionych w jej wykonaniu, albowiem uiszczenie wszystkich świadczeń przez powodów na rzecz pozwanego było bezpośrednio związane z realizacją nieważnej umowy. W ocenie Sądu konsekwencją nieważności umowy jest obowiązek zwrotu wszystkiego co strona pozwana otrzymała od strony powodowej.

Zgodnie z art. 405 kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Natomiast zgodnie z art. 410 § 1 i 2 kc przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, tj. takiego, w którym ten, kto je spełnił nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art. 410 § 2 kc. wystarczające jest wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475,

zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia w sprawie pozostawało to, czy pozwany faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę (*accipiensa*). Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Brak zastrzeżenia przez pożyczkobiorców zwrotu spełnianego świadczenia (rat kredytu) nie niweczył skuteczności roszczenia, gdyż jak wynika z art. 411 pkt 1 kc spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia do jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

W sprawie nie znajduje również zastosowania również wyłączenie z art. 411 pkt 2 kc (zasady współżycia społecznego), albowiem skutki stosowania przez bank niedozwolonych postanowień umownych nie mogą podlegać ochronie prawnej. Świadczenie spełnione przez powódkę w następstwie nieważnej umowy kredytowej nie może być kwalifikowane jako czyniące zadość zasadom współżycia społecznego, skoro to właśnie zastosowanie przez bank wzorca umownego zawierającego klauzule abuzywne należało oceniać w kontekście naruszenia dobrych obyczajów.

W art. 410 § 2 kc w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje (kondykcje) kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot. W sprawie znajduje zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. T. stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W szczególności należy odwołać się w tej mierze do uchwały Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20), w której wyjaśniono, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 kc w zw. z art. 405 kc), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu, czy też uchwały z 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21, której Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej), w której wyjaśnił, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 kc), zastrzegając jednocześnie, że kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W konsekwencji kwota łączna, jaką powódka spłaciła stanowi świadczenie nienależne.

Powodowie w okresie od zawarcia umowy do dnia 30 września 2021 roku zapłacili pozwanemu łącznie kwotę 139.587,75 zł. Ponieważ podstawa prawna tego świadczenia odpadła, zostało ono spełnione nienależnie i podlega zwrotowi.

W rezultacie Sąd orzekł jak w pkt II wyroku, zasądzając od pozwanego na rzecz powodów tę właśnie kwotę.

Na podstawie art. 481 kc Sąd zasądził od powyższej kwoty odsetki ustawowe za opóźnienie zgodnie z żądaniem pozwu od dnia 25 listopada 2021 roku do dnia zapłaty, tj. od następnego dnia po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu. Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc.

III. *Koszty postępowania*

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Powództwo zostało uwzględnione w całości, dlatego też Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów całość poniesionych przez nich kosztów procesu. Na zasądzoną kwotę złożyły się: opłata od pozwu – 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł (2 x 17 zł), koszty zastępstwa procesowego – 5.400 zł.

Sędzia SO Alina Gąsior

z/ odpis doręczyć pełnomocnikowi pozwanego